

УДК: 7.01

А.А. Шкроба, курсантка; науовий керівник - В.І. Аксьонова, д.філос.н, доцент
Льотна Академія
Національного Авіаційного Університету

Специфіка художньо-естетичної діяльності в контексті розвитку духовної культури.

Анотація. Художньо-естетична діяльність являє собою унікальний суспільний феномен вивченням якого займається ряд наук. Теоретична складність проблеми не вичерпується розмаїтістю вивчення, а обумовлена глобальністю й багатогранністю самої проблеми культури. Метою даної роботи є розгляд специфіки художньо-естетичної діяльності в контексті розвитку духовної культури на прикладі нашої країни. Нами досліджено розуміння визначення понять «художня» та «естетична» діяльність, світова та національна культура. Акцентовано увагу на дослідженні відмінностей та формуванні особливих, притаманних духовним традиціям українства.

Ключові слова: естетична діяльність, художня діяльність, культура, національна культура, світова культура, українська культура.

Abstract. Artistic and aesthetic activity is a unique social phenomenon that is studied by a number of sciences. The theoretical complexity of the problem is not limited to the variety of studies, but is caused by the globality and multifaceted nature of the problem of culture itself. The purpose of this work is to consider the specifics of artistic and aesthetic activity in the context of the development of spiritual culture on the example of our country. We investigated the understanding of the definition of the concepts of "artistic" and "aesthetic" activity, world and national culture. Attention is focused on the study of differences and the formation of special, inherent spiritual traditions of Ukrainians.

Keywords: aesthetic activity, artistic activity, culture, national culture, world culture, Ukrainian culture.

У галузі історичних, філософських, етнографічних, соціологічних, філологічних та інших досліджень зустрічаються різноманітні уявлення про культуру та художньо-естетичну діяльність. Кожна дисципліна підходить до з'ясування цих понять з власними вимогами і завданнями. Незважаючи на значний інтерес науковців до різних аспектів проблеми теоретичного вивчення художньо-естетичної діяльності, актуальним виявилось розуміння визначення основного поняття: бо довгий час поняття «художнього», «естетичного» та «художньо-естетичного» ототожнювалися. І донині проблема співвідношення цих видів людської діяльності залишається дискусійною. Поширена думка і про те, що ці види діяльності не пов'язані та не співвідносяться між собою. Існує й точка зору, згідно з якою естетична і художня діяльність органічно пов'язані між собою, обумовлюють одна одну. Однак між ними є відмінності. Вони впливають із того, що естетична діяльність — явище більш широкого порядку, аніж художня. Остання виступає тільки одним із різновидів діяльності естетичної. Народження естетичної діяльності збігається з народженням людства. Художня діяльність була виокремлена зі складу людської діяльності значно пізніше у зв'язку з активним процесом розподілу діяльності та ускладненням соціального життя і процесів праці.

Перші кроки становлення художньої діяльності як самостійного виду пов'язують із давніми цивілізаціями. Наочні (предметні) результати естетичної діяльності, внаслідок її розчиненості в усіх видах людської діяльності, присутні в будь-яких речах, відносинах, ситуаціях, які набулі людством або створені окремою людиною. Навпаки, результати художньої діяльності — твори мистецтва — існують самостійно. Творці мистецтва виокремлюються в суспільстві в професійну групу, яка пов'язує своє життя виключно зі створенням художніх творів. Мистецькі твори тиражуються, розповсюджуються і

споживаються в суспільстві, функціонують за власними законами. Митці потребують спеціальних знань, від них вимагають певного

фахового рівня, оволодіння необхідною технікою і технологією тощо. Ураховуючи наведені обставини, можна стверджувати, що естетична діяльність є базою для художньої, а остання виступає концентратом першої, її найвищим втіленням, в якому закріплені, реалізовані досягнення естетичного досвіду й естетичні цінності.

Розмова про естетичну діяльність буде незакінченою, якщо не звернути увагу на такі її особливості, які обумовлені її залежністю від соціальних умов. По-перше, в естетичній діяльності можуть бути виокремлені історичні типи, кожний з яких відповідає певній культурно-історичній епосі. По-друге, відмінності історичних типів естетичної діяльності виявляються в їхній спрямованості, межах прояву, в естетичних потребах суспільства, орієнтації на перевагу продуктивного або репродуктивного її різновидів. По-третє, історичні типи естетичної діяльності — динамічні системи, пов'язані між собою, засновані на різних видах спадкоємності. Нарешті, внутрішні зміни естетичної діяльності відбивають характер змін соціально значущих цілей життя. Визначені характеристики естетичної діяльності притаманні й художній діяльності, більш того, проявляються в ній наочніше.

Проблема систематизації явищ культури і розкриття їх структури є досить складною. Це обумовлено тим, що людство нагромадило величезні матеріальні й духовні цінності, створені в різні епохи різними народами, котрі тепер стали загальнолюдським культурним сплавом. Крім того, культурний процес — це жива людська діяльність, що опирається на культурну спадщину поколінь людського роду, які збагатили культуру своїми знаннями, творчістю, новими відкриттями, досвідом, навичками і вміннями. Через обмін цінностями культури розкривається зміст культурного прогресу.

Сучасній науці вдається виявити і проаналізувати структурні частини культури. Для цього важливо знайти обґрунтований критерій такого поділу. Структурні частини культури в наш час прийнято виділяти на основі її носіїв. На цій підставі в культурі правомірно виділяти світову і національну культури. Духовна культура утворює досить складну систему, що включає пізнавальну культуру (науку, освіту, філософію), моральну, художню, правову, педагогічну та релігійну культури. Своєрідність національної культури, її неповторність та оригінальність виявляються в духовній сфері, перш за все в мові, літературі, музиці, живописі, філософії, традиціях, релігії. Матеріальну сферу національної культури складають лад економічного життя, традиції праці й виробництва, культура господарювання тощо.

Розглянемо специфіку художньо-естетичної діяльності в контексті розвитку духовної культури нашої країни.

Культура українського народу розвивалася не ізольовано від культур інших народів, а перебувала, закономірно, в контексті світового культурологічного процесу. Протягом довгого часу існувала думка, що художньо-естетичні цінності українців та росіян схожі. Але науковці вважають, що найбільша відмінність у їх ментальності виросла зі способу життя. Предками українського етносу були хлібороби, російського — кочівники. «Стиль мислення й поведінки, культури, який ми зараз маємо, закорінений у тому способі основного етнічного буття, коли кочівник постійно звик мандрувати, у нього немає постійних цінностей, у нього не може бути демократії. Яка демократія в умовах походу. Звідси деспотія та авторитаризм», — пояснює доктор філологічних наук Ярослав Гарасим. І далі: «Цей спосіб життя відбивався в усній народній творчості: у піснях, казках, традиціях і головних заняттях. Це інший тип життя, поведінки й він впливає на формування іншого типу творчості».

Українська культура належить до євразійського типу, але формується на стику європейської та азійської культур. В українській культурі також помітні впливи античної культури, зокрема грецької. Вона (культура) наповнена алювіями (нашаруваннями) духовного світу киммерійців, скіфів, сарматів, печенігів, татар, які залишили свої культурні здобутки, які нашарувалися один на один, органічно змішувалися. Це дозволяє говорити про поліфонічність, яка сполучається з вміщенням в собі протилежностей, двоїстості (амбівалентність, бінарна складова): авантюрно-козацька (схильна до максималізму) і селянська (спрямована на самозаглибленість і самопізнання).